

Watervogel_ en Roofvogeltelling jan. '86.

Inleiding.

Ter inleiding van het winterseizoen zal dit verslag waarschijnlijk herinneringen oproepen en ook enige kriebels te weeg brengen.

Hopelijk genoeg voor voortgezette medewerking.

Het verslag geeft hoofdzakelijk kwantitatieve informatie. Een poging tot uitleg loopt al gauw vast op het ontbreken van de details om oorzaken en verbanden volledig te verklaren. Ter vergelijking worden landelijke uitkomsten geraadpleegd en wordt ook gebruik gemaakt van ons losse waarnemingen systeem. Van januari 1986 zijn n.l. voor het eerst de nieuwe waarnemingskaartjes beschikbaar en wel bijna 90 van watervogels en ruim 50 van roofvogels.

Teldata en getelde gebieden.

De internationale midwintertelling van watervogels, in NEDerland gecoördineerd door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, werd uitgevoerd in de periode 4-19 januari 1986 met als voorkeursweekend 11-12 januari.

Als onderdeel van SOVON organiseerde de landelijke Werkgroep Roofvogeltellingen voor de 8e keer insuccessie een telling van roofvogels in de winter.

Deze kon de gehele maand januari worden uitgevoerd met 11 t/m 18 januari als voorkeursperiode.

De Vogelwerkgroep Haarlem doet aan beide tellingen al jarenlang mee, waarbij in de praktijk de tellingen tegelijkertijd worden uitgevoerd.

Van de 25 (groepjes) tellers benutten er 17 het eerste weekend (10-12 jan.); de overige 8 gingen tussen 15 en 19 januari.

Alle natuurlijke en open terreinen werden bezocht m.u.v. het Kraansvlak en het Koningshof. Ook niet- toegankelijke landgoederen moesten worden overgeslagen. Van Velsen tot Hillegom echter zijn de meeste grachten, vaarten e.d. uitgekamd. In de telling zijn ook de Haarlemmermeerpolder en de Ringvaart m.u.v. het stuk tussen Lijnden en Leimuïden opgenomen.

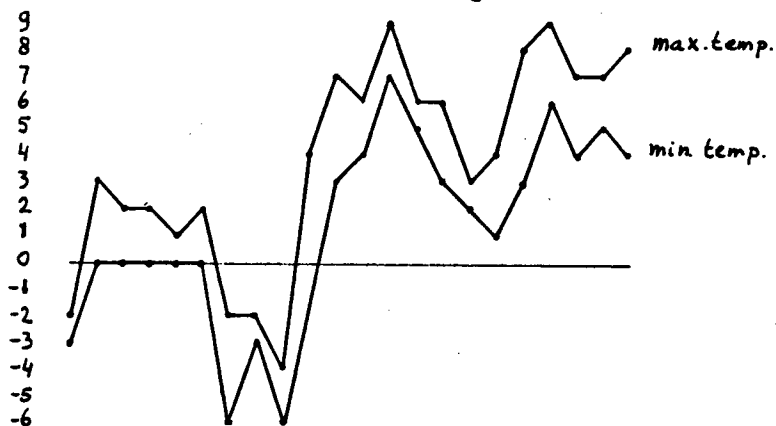
Het weer.

De zeer zachte decembermaand van 1985 eindigde met een paar vrij koude dagen waarbij 29 en 30 december ons van een flink pak sneeuw voorzagen. De eerste week van januari bleef het kwakkelen met temperaturen rondom het vriespunt en afwisselend regen en sneeuw.

Van 7 t/m 9 januari vriest het lekker met matige oostenwinden en geen neerslag. Kleine slotjes en ondiep water zijn dichtgevroren en ook grotere oppervlakten raken deels bedekt. Op vrijdag 10 januari -de eerste tellers gaan op pad- zet de dooi in. Het weekend is relatief warm met krachtige westelijke wind, maar geluk-

kig droog. Dat kan niet gezegd worden voor de tijd daarna: verschillende dagen regen met ook het laatste telweekend echt beroerd weer.
Pas eind januari zou de temperatuur weer onder 0 komen, op weg naar een herhaling van de Elfstedentocht.

Tabel 1 Het weer in jan. '86.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 jan.

↖ ↗ ↘ ↙ ↓ ↕ ← → ↖ ↗ ↘ ↙ ↓ ↕ → → → → ↖ ↗ ↘ ↙ ↓ ↕ → → → → ↖ ↗ ↘ ↙ ↓ ↕ → → → →
5 5 4 4 5 4 3 4 4 5 6 7 9 9 4 4 3 7 9 7 7 7
S S S S r r r r r
windrichting
windkracht
sneeuw/regen

Tabel 2.

WATERVOGELS

Soort	jan '83	jan '84	jan '85	jan '86
IJsduiker	-	-	1	-
Parelduiker	-	-	1	-
Roodkeelduiker	-	2	1	-
Duiker spec	-	-	-	1
Fuut	-	306	112	283
Roodhalsfuut	3	-	3	1
Kuifduiker	1	-	2	1
Geoorde Fuut	-	-	3	-
Dodaars	120	120	200	37
Wilde Eend	5130	4480	5720	7201
Sopeeend	-	-	-	230
Wintertaling	239	840	650	319
Krakeend	136	150	305	569
Smient	819	1040	1347	2192
Pijlstaart	12	5	10	2
Slobeend	217	39	53	45
Zwemeend, spec	-	-	5	-
Krooneend	-	1	5	-
Toppereend	-	-	2	3
Kuifeend	1377	2107	1942	2730

Soort	jan '83	jan '84	jan '85	jan '86
Tafeleend	377	295	1053	448
Kuif/Tafeleend	1	-	1	1
Brilduiker	30	30	67	48
Duikeend, spec	-	-	16	-
IJseend	-	-	2	-
Gr.Zeeëend	-	3	-	-
Zw.Zeeëend	1	-	-	5
Eidereend	40	107	88	9
Harlekijneend	1	-	-	-
Mandarijneend	-	-	1	1
Carolina eend	-	-	-	1
Gr.Zaagbek	52	87	105	20
Mid.Zaagbek	23	4	36	90
Nonnetje	26	39	71	29
Bergeend	53	37	32	25
Nijlgans	43	42	21	49
Gr.Gans	-	10 ^x	4	32
Soepgans	-	-	-	29
Rietgans	101	-	88 ^x	137
Kl.Rietgans	-	8 ^x	-	7
Kolgans	-	-	-	45
Brandgans	-	-	-	1
Rotgans	-	-	5 ^x	-
Gans spec.	-	3 ^x	130 ^x	-
Knobbelzwaan	129	104	295	248
Kleine Zwaan	-	-	-	6
Wilde Zwaan	9	8	95	2
Waterral	-	2	11	6
Waterhoen	364	837	472	572
Meerkoet	5277	6125	9732	11664
Zeekoet	-	-	2	-

Totaal aant.ex. 14671 16831 22689 27090

Totaal soorten * 26 27 37 35

Aalscholver (103)

Bl.Reiger (64)

* exclusief niet gedetermineerde soorten ("spec") en soepsoorten

x overvliegend

- niet waargenomen/geteld.

Toelichting watervogels.

Op het eerste gezicht heeft 1986 veel overeenkomsten met de telling van 1985: weer een strenge winter op komst en een hoog aantal soorten en exemplaren.

De twee aan 1985 voorafgaande jaren versterken het beeld: kwakkelwinters (zeker in januari) met minder soorten en totaalaantallen. Ter bevestiging zou januari 1987 dus niet te koud moeten zijn en de score weer lager.

Ongetwijfeld denken de meeste vogelaars daar anders over. We wachten maar af. Preciezer bekeken geeft januari '86 een flinke stijging in aantallen t.o.v. januari '85 terwijl de temperaturen toen veel lager lagen.

Een deel van de verklaring ligt zeer waarschijnlijk in het feit dat in januari '85 veel meer water dichtgevroren was en er veel sneeuw lag. De vogels trekken dan weg.

Een paar soorten hebben de grootste invloed op de uitkomsten van de telling. Absolute koploper is de Meerkoet: 11664 ex. met een toename van bijna 2000. Kijken we ook naar de jaren daarvoor dan blijkt een verdubbeling in 3 jaar tijds te hebben plaatsgevonden.

Een dergelijke stijging was landelijk (nog) niet te bespeuren over de periode jan.1981-jan.1984 toen de aantallen schommelden als volgt: 250000/ 350000/ 250000/ 300000. Mogelijk is de opmars ingezet na 1983.

Tweede soort is de Wilde Eend, zowel in aantal: 7201, als in toename: bijna 1500. Er is een minder duidelijke toename over de jaren. Wel frappant is dat het net als de Meerkoet een soort is die met de mens heeft leren samenleven, en die aanpassing kennelijk beloond ziet. De meest aangepaste eend, de Soepeend, is dit jaar apart vermeld omdat diverse mensen de moeite hebben genomen ze te tellen. Ongetwijfeld zijn veel van de getelde Wilde Eenden ook niet helemaal raszuiver.

De Kuifeend en de Smient zijn voor hun doen ook volop aanwezig. Ze beleven hun hoogste aantal sinds 1981 behalve de Kuifeend die in 1982 nog op 2790 kwam.

Het aantal soorten was vrij stabiel. Toch worden t.o.v. 1985 8 soorten niet gezien en komen er weer 6 bij. Opvallend is dat daarbij de Kleine Zwaan en Kolgans voor het eerst sinds 1982 gezien werden.

De Brandgans was zelfs nog niet eerder waargenomen in de reeks beschouwde jaren ('81-'86).

In de categorie ludieke soorten kon dit jaar voor het eerst een Carolina eend genoteerd worden. Van huis weggelopen natuurlijk.

Interessanter is wellicht de vraag waar de meeste vogels zich ophielden. Beginnen we met de grote groepen dan zien we de Meerkoet met bijna 3000 ex. in de Mooie Nel/Heksloot en ruim 2000 ex. in de AWD. De Wilde Eend zit meer verspreid net als de Kuifeend waarvan echter de helft in de AWD en N.Z-kanal samen zitten. Echt geconcentreerd zitten de Smienten: bijna allen in de Heksloot. Dit geldt ook voor de Wintertaling, Krakeend, Brilduiker en het Nonnetje die voor 80% in de AWD te vinden zijn.

Ook voor de Wilde Zwaan moet je naar de AWD.

De combinatie Pier, sluizen, haven NZ-kanaal levert natuurlijk de gevarieerde verzameling zeevogels/duikers e.d. zij het in mindere mate dan vorig jaar. Opvallend is dat twee van de vijf Zwarte Zeeëenden bij de Heksloot/Mooie Nel gezien werden.

In de tabel zijn de Aalscholver en Blauwe Reiger voor het eerst opgenomen maar nog buiten de totalen gehouden. Het lijkt verstandig deze soorten voortaan ook mee te nemen. Van de vermelde aantallen is niet duidelijk of ze representatief zijn voor het gehele gebied.

Kijken we nog even naar landelijke cijfers over januari '84 dan kunnen we constateren dat de Krakeend in ons gebied relatief het talrijkst is, uitgedrukt als percentage van het landelijk getelde totaal, n.l. 5%. Van de Dodaars en Waterhoen zijn elk 4% van het landelijk totaal bij ons aanwezig.

Nader beschouwd blijkt de Krakeend trouwens ook de soort te zijn die het sterkst toeneemt: sinds '83 elk jaar talrijker en in totaal ruim verviervoudigd (landelijke totalen 1983/84: 2257/ 2940).

Tot slot nog een selectie uit onze losse waarnemingen.

Eerst de in de officiële telling gemiste soorten: de duikers waren er natuurlijk wel; Roodkeelduiker en Parelduiker gedurende langere tijd met 1 à 2 ex. De IJsduiker was nadrukkelijk aanwezig bij de sluizen (vanaf 25 januari) waar vele waarnemers een beginnend zomerkleed konden bewonderen.

De Geoorde Fuut werd op 14-01 in de AWD gezien (3 ex.). Dat geldt ook voor de Krooneend (3 ex. AWD 11-01).

Op 11-01 zwom een ♀ IJseend bij de Pier. De Grote Zeeëend en Zeekoet lieten zich ook meerdere keren zien bij de Pier en omgeving.

De Rotgans tenslotte werd op 13-01 langs de kust naar het noorden trekkend waargenomen (4 groepen / 41 ex.).

Conclusie: alle soorten zijn aanwezig die over de jaren gezien worden.

Van de overige soorten is m.n. de Toppereend wat onderteld. Bij de Zuidpier werden regelmatig enkele tientallen waargenomen (max. 46 ex.).

Ook de waarneming van de Brandgans is zeer betrekkelijk: op 26-01 vlogen in 2 groepen 77 ex. langs de kust naar Noord.

Tabel 3 ROOFVOGELS.

	1985	1986	♂	♀ / juv.
	totaal	totaal		
Buizerd	13	14		
Ruigpootbuizerd	3a4	0		
Sperwer	37a42	±31	2	6
Havik	2	1		1
Br.Kiekendief	1	0		
Bl.Kiekendief	13	10	4	6
Slechtvalk	1	1		1
Smelleken	2	1		1
Torenvalk	20	±20		
Totaal	93a98	± 78		

Toelichting tabel roofvogels.

Duidelijk minder dan vorig jaar, dat is het beeld van de roofvogeltelling. De meeste soorten worden in kleinere aantallen waargenomen, of helemaal niet. Het opvallendst is dat bij de Sperwer, die nu ±30 keer, tegen ±40 keer in 1985 gezien wordt. De Ruigpootbuizerd is nu afwezig en was vorig jaar relatief talrijk.

De tellingen van roofvogels zijn echter niet zonder meer betrouwbaar. Ze worden of gemakkelijk dubbel geteld door de grote verplaatsingen of gemakkelijk over het hoofd gezien wanneer ze stilletjes in het bos zitten.

Vergelijken we ook deze momentopname met de ingestuurde losse waarnemingen over de hele maand januari dan blijkt dat de aantalsverhoudingen onderling sterk gelijkenis vertonen, n.l. 23 waarnemingskaartjes (!). Van de Sperwer, 13x Blauwe Kiekendief en 12x Buizerd. De aantallen zijn zuiver toeval, de verhouding geeft enig vertrouwen in de momentopname.

De Torenvalk ontbreekt uiteraard als losse waarneming; wel zijn er nog eenmalige waarnemingen van de Rode Wouw, Havik, Ruigpootbuizerd en Smelleken waarmee 1986 9 verschillende soorten opleverde.

Tenslotte is het nog wel interessant naar wat landelijke cijfers te kijken, zij het dat deze van 1985 zijn. In januari 1985 werden in totaal 2860 roofvogels in Nederland geteld, waarvan maar liefst 1726 Buizerd. Ook talrijk waren de Torenvalk (496), Sperwer (283) en Blauwe Kiekendief (201) leek de ene Bruine Kiekendief die bij ons was waargenomen een buitenbeentje, het past achteraf in het beeld want 11 van 15 ex. werden in N.en Z.Holland gezien.

Het minst talrijk waren de Rode Wouw, Zeearend en Visarend, elk 2 ex.

Het aantal soorten bedroeg 12. Voor de volledigheid de nog ontbrekende soorten: Havik (36), Ruigpootbuizerd (53), Smelleken (35) en Slechtvalk (9).

N.B. Voor de duidelijkheid zij vermeld dat de getelde gebieden ruim 6000 km² oppervlakte beslaan, 1/5 dus van heel Nederland.

Deelnemers en oproep.

Veel mensen hebben weer meegedaan. Hartelijk bedankt hiervoor. Hier volgen de namen:

R.v.Beusekom	T. en H. Heidweiller	H.Schouten
F. en T. Bloem	M.Herkemij	J.Stuart
H.Boddeke	E.v.Huijssteeden	H.Vader
B.Bol	P.de Jong	T.Visser
W.Boogaards	J.Kluiters	W.v. Vlaardingen
F.Cottaar	P.Kok	P.v. Vliet
J.Diemeer	M.Kolk	W.v.d. Werff
E.Dijkstra	Z.Kottman	J.Weyers
P.Dhont	R.Luntz	
H.Groot	A.Nusse	
R.de Haas	M.Ruigrok	

Natuurlijk doet iedereen in januari 1987 weer mee. Ook nieuwe aanmeldingen zijn welkom. Graag even een berichtje naar mij ter bevestiging.

Literatuur.

- L.M.J. van den Bergh 1983. Watervogeltellingen in januari 1981, maart 1981 en januari 1982. Limosa 56 (1983) 4.
- L.M.J. van den Bergh. 1985. Watervogeltelling in januari 1983. Limosa 58 (1985) 1.
- L.M.J. van den Bergh. 1986. Watervogeltelling in januari 1984. Limosa 59 (1986) 1.
- F. Cottaar 1983. Watervogeltelling januari 1983. De Fitis 1983/2.
- R. Lensink 1985. Beknopt verslag van de roofvogeltelling in januari 1985 (bijlage bij rondschrijven december 1985).
- P.J.van Vliet 1985. Watervogel-en roofvogeltelling januari 1985. De Fitis 1985/4.

Piet van Vliet.

